

Men Mørket falder paa, Vinden blæser skarper, og Klyn-
gerne blive tyndere.

„Og Mængden spredes, taber sig tilfids;
Man iler hjem for efter Dagens Løse
Hos Næsten En og En hos Næstens Kone“

at nyde sin Thee og de traditionelle friske „varme Sveder“.
A. S.

Idag i Bergen.

Syttende Maj har ingensteds i Norge været en saadan Folkedag som i det lille Bergen, hvor Ungdommen den Dag er paa Benene fra Kl. 4, og hvor senere paa Dagen saavidt muligt alle Mænd af alle Samfundsklasser under sine Faner, og de forskjellige Guittefoler under sine, er med i det store Tog gennem Byen. Om Dagen er ofte Hestforestilling i Theatret, givet af de forskjellige Sangfore, om Kvelden er Lag i de mange Klubber, Dans og Lyfthighed blandt Almue, og Byværkerier rundt om med Blus fra Hjelde. Kanonade, som droner godt fra Hjelde til Hjelde, vækker Byen om Morgenen, Kanonade slutter Hesten om Kvelden. Men idag er Bergens 17de Majfest udmærket fremfor nogen foregaaende; thi idag rejstes paa Bergens Torv en kolossal Statue af Stiftamtmand Christie, Bergens Repræsentant og Forsamlingsens Præsident paa Gidsvold 1814. Bergen har til for ikke mange Aar siden været Landets eneste større By med et ordnet, stærkt Samfundsliv. Derfra har Landet faaet store Mænd og mægtig Hjælp, og det var saaledes heller intet Tilfælde, at Repræsentanten derfra blev Grundlovsforsamlingsens Præsident; Landets Uafhængighed har aldrig bevæget nogen norsk By saa stærkt som Bergen. Sj heller er det mere end venteligt, at i Bergen rejstes den første Statue i Norge; thi til Norges Poesi og Kunst har Bergen omtrent bidraget mere alene end alt andet Land tilsammen. Derfra udgik Holberg, Maleren Dahl, Digteren Welhaven og Ole Bull; der rejstes det første norske Theater, derfra er saagodt som alle Landets Stuepildere, og flere af dets Malere og Musikere.

Men den første Statue, som Landet skjød sammen til, skulde ikke alene staa i Bergen, men den maatte være til Ære for ham, som var Præsident den Dag, da Landet fik sin Frihedslov. Thi i dens Linjer ligger, ligesom Bræet i Agerfurterne, Spirerne til Alt, som senere er studt.

Denne Statue bærer i sin Tilblivelseshistorie et Billede paa, hvor haardt, forjagt, men utrætteligt det Arbejde har været, som har bygget Landet i disse halvhundredte Aar. Vi skal meddele den, fordi den har en Bortjættelse i sig og fordi det altid er styrkende at dvæle ved den overvundne lille Begyndelse.

For hele sytten Aar siden talte Rektor Holmbøe, som da var Stortingsmand fra Bergen, til Billedhugger Borch, der for første Gang var i Christiania forat udfille sine Skitser og Arbejder, om en Statue af Christie. Rektoren troede ikke, man havde Raad til mere end en Statue i naturlig Størrelse og i det billigste Materiale; thi Folk tegnede sig for saa altfor ubetydeligt, saasom man syntes, det var helt ud til Unytte; Manden hædrede i selve Grundlovsværket, sagde man, hvad skulde man med mere? Et Dverfslag, beregnet paa at støbe Figuren i Sink, syntes altfor voldsomt; men hverken Komiteen eller Kunstneren opgav derfor Ideen, og da Borch nogle Aar senere skulde til Rom, bad man ham sætte sig ind i, hvorledes man kunde faa en saadan Statue allerbilligst. Hans Forslag blev at vælge Navelin-Marmor fra Carrara*; det er saa haardt, at det klinger som Metall, det er blaa-graat, men hvidt mod Luften, og Bergens milde Klimat vilde vistnok ikke gjøre det Støbe. Alligevel blev det for dyrt, og Ideen hvilede atter i nogle Aar. I denne Tid havde imidlertid nogle fortalt Bergenserne om en Statue af Blücher-Altona i Altona, som var saa uhørt billig, Hønt den var af Bronze. Men Borch oplyste dem om, at Figuren var af Skriftmetall, overmurt af Broncesfarve, og at denne nu randt Manden nedover Ansigtet. Nej, dette vilde man selvfølgelig heller ikke have. Saa tænkte Borch paa at hugge Statuen kolossal og ud af Granit, — Noget han ved Loverne foran Stortingsbygningen senere har bevist kan gøres. Under alt dette nærmede man sig imidlertid 1864, Femti-aaret efter Grundlovens Vedtagelse, og Tanken paa den Fest, som da skulde holdes den 17de Maj, vendte Sindene, saa man forfod af sig selv, hvad en Statue af Gidsvoldsmændenes Præsident vilde sige: man trængte synlige Tegns paa sin Taknemlighed. Saa tog man Mod til sig og bestilte en 10 Fods Figur i virkelig Bronze paa en Granitsockel af 10 Fods, — sikker paa at Pengene dertil vilde strømme ind. Dette var for fire Aar siden.

Men nu begyndte en anden Række Vanskeligheder. Der var i Christiania intet Sted, hvor Figuren kunde modelleres, højt oppe, som den skulde staa, i fuldt Lys, og i varmt Værelse. Da han forgjæves havde søgt om et saadant i

Kjøbenhavn, hvor de eneste, som der kunde være Tale om, var optaget, besluttede Borch sig til at løfte og udvide sit gamle Vedfjæl og bygge Figuren der i Løbet af Sommeren; det kom da an paa at blive færdig, før Kulden kom; thi ellers vilde Leret fryse istykker. I Marts Maaned, endnu medens Tælen var i Jorden (medens den var frossen) maatte han begynde med at rejse Jernstillaadset. Da han trængte en Mængde Ler, prøvede han at bruge det norske, i alt Hald til Underlag, og havde allerede faaet 12 Stippund op, — da Figuren, en vakker Morgen han kom i Vedfjælet, stod paa flakke, isfærd med at falde. Tælen havde flaaet op, Jorden havde sunket, men desværre blot paa den ene Side. Han maatte først binde Figuren om Halsen med Louge, fæstede i Skurets fire Vægge, og dernæst „Klodse“ den op, d. v. s. sagtelig hæve den et Par Alen, saa han kunde komme under den og grave sig opunder Tælen og der lægge 4 Granitsten og derovenpaa Murværk, til han atter kom i Højde med Jordgulvet. Da saa det egentlige Arbejde skulde begynde, viste det norske Ler sig ubrugeligt, i alle Hald ved de første Forsøg, og han havde ikke Tid til at gjøre mange, skulde han blive færdig, før Kulden kom. Han fik da Ler fra Danmark, og stod nu hver Dag hele Sommeren fra Kl. 4 a 5 om Morgenen til Kl. 9 a 10 om Aftenen og blev færdig i Slutten af September. Han maatte selv støbe den i Gibs; det siet i October og langt ind i November ude paa Gaarden, i stadig Bæse for Regnvejre eller Kulde, som i et Nu, begge Dele, vilde have tilintetgjort hele hans Arbejde. Men det Forunderlige indtraf, at paa tyve Aar har Norge ikke haft saa lang og Høst; der kom hverken Regn eller Kulde. Støbningen blev fuldført, — og saa ind igjen for at stille Gibsstykkerne sammen. Da de to, tre første Stykker var lagt, og det tredje, det midterste og sværeste (paa halvandet Stippund) var hejset halvtredje Alen op ved en fir-faaren Talle, sprang Stroppen, hvori Talleen fæstede. Den Krog, hvorpaa den var hængt, havde haft en skarp Kant, som idelig havde gnaget; men se, den ventede med at springe, til Stykket var lige over og lige nede ved Underdelen, det lagde sig paa denne uden at gaa istykker. Et Secund i Forveien havde det faldt paa Gulvet i tusinde Klumper — men først udover Billedhuggeren selv, som stod lige under det, og det havde viselig endt hans Arbejde for alle Tider.

Figuren stod Vinteren over i Kristiania, saasom Støberiet var optaget; næste Foraar afgik den til Kjøbenhavn, hvor den blev udmærket støbt hos Herr Holm — og idag staar den paa Bergens Torv, ombruset af Tusinders Hurra.

Dette er Statuens Historie.

Den Mandts Historie, som den gjentælper i vort Munde, er en jevn Hædersmands; men den er knyttet til de to vigtigste Punkter i Norges nyere Historie, Grundloven og Konventionen til Mosk. Besejndt fra sidste Sted er Christies Svar til Karl Johan, da denne mente, at Norge umulig kunde fortsætte Krigen; det havde ingen Hærførere: — „Jo, Deres Kongl. Højhed, vi har to; det er Hædrelandskærligheden og Fortvivlelsen.“ Han sagde det, som han sagde Alt, med et klogt Smil og stille; men den, der hørte ham, stod som i smukt Vejr med langt Syn foran sig.

Saaledes er Christie nu ogsaa af Kunstneren taget i al sin klare Fevnhed; han lægger de tre Ringre til Ed paa Grundloven; — ikke manende i et løstet Njebitt, — men roligt og for Evigheden. Han tager Slægtfølgerne i Ed.

Skyttelaugets Hus i Norre Skov ved Weile.

I vort næstsidste Numer henlede vi Opmærksomheden paa det omtrent en Hjerdingvei lige i Ost for Weile, paa Hurodden ved Bjordens nordre Side, liggende Skyttehus, med dets overordentlig maleriske Omgivelser. Der holdes de aarlige Skyttefester og did stævne til Jævnbrug Byens Indbyggere for at trække frisk Luft og nyde den herlige Udsigt, som Stedet byder baade mod Landet og Søen. Fra Landsiden har nu, som Billedet viser, Tidens brændende Spørgsmaal, Jernbanen, høret sig ud til dette Sted gennem den høie Vække, til ringe Baade for den landlige Ro, men forhaabentlig til praktisk Nytte for hele Egnen. Et andet lille Anækt vil samme Ro faae ved et Tempel for den praktiske Glæde, idet Huset agtes udvidet med en ottekantet Dandsesalon, som skal opføres i indeværende Sommer og efter Sigende blive meget smukt.

Skyttehuset er bygget for nogle Aar siden paa Actier, af Borgere i Weile. Amtmand Lehmann og Byfoged Persleb gave i sin Tid Stedet dertil, hvorfor deres Navne, som Laugets Vædsmedlemmer, ere optegnede over Salens Dør.

Vort Billede af Udsigten fra Skyttehuset, saavel som de øvrige i Tidens to sidste Numere givne Billeder af Egnen nordom Weile, ere udførte efter Skitser af Maler C. Sørensen der i Byen.

Det kongelige Theater.

Shakspeare: „Kjøbmanden i Venedig“.

Den jødiske Charakter: Shylock.

Shakspeare, der har fremstillet saa mangfoldige antike og moderne Racers og Nationaliteter, har i Stoffet til „Kjøbmanden i Venedig“ fundet Opfordring til at tegne en Jøde. I den ældste Form af Anekdoten findes Intet om den Paa-gjældendes Nationalitet; i den korte persiske Fortælling, der ligger til Grund, findes blot disse Ord: „En Mand gjorde engang den Accord med en anden, at hvis han tabte Spillet, skulde hans Modstander have Lov til at stære et Pund Kjød ud af hans Begene“, og først i senere Fremstillinger blev denne grusomme Modstander, som naturligt i den christelige Middelalder, til en Jøde, til et Medlem af det Folk, der antoges at skyldes en uretfærdig og barbarisk Retshandling sin Skjebne. Dette Træk gik saaledes over til Shakspeare. Paa hans Tid spillede endnu alle Jøder paa engelske Scener, Shylock iberegnet, som frygtelige, afskyvækkende Skikkelser med lange Næser og rødt Haar.

Man har eenstemmig fundet Shakspeares Skildring typpisk flaaende og beundringsværdig sand. Naar man sammenligner hans Shylock med Marlowes „Jøden fra Malta“ faaer man gennem Modfatningen et klart og hurtigt Indtryk af det Genie, med hvilket Shakspeare har formaet at gjøre den Enkelte til Organ for en fornæret, men kraftig Stammes Egenheder, Særheder og Væster; thi hos Marlow er Jøden kun et Monstrum og en Djævel i Almindelighed. Det er let at opdage, hvor fortrinligt og sikkert Shakspeare har skildret en Repræsentant for den undertrykte Race paa et bestemt historisk Tidspunkt, vanskeligere er det at vise, at han har ramt det jødiske Eiendommelige som saadant. Thi blandt det Meget, som vor Videnskab paa dens nuværende Udviklingsstrin er ude af Stand til med Bestemthed at fastsætte og forklare, staar Begrebet Race som noget af Det, for hvilket Interessen er stærkest væk og mindst tilfredsstillende. Hvilke ere vel de af tilfældige Omstændigheder uafhængige, kraftigt fremtrædende jødiske Charaktertræk, Tilboeligheder, Egenheder og Evner? Jøderne have efterhaanden udviklet næsten alle, de mest omtalte, mest affikkende og af Traditionen hyppigt fremhævede som Handelsaanden, og Lyften til Pengeerhverv (Egenheder, der i Oldtiden vare Jøderne ganske fremmede) først paa en Tid, da alle andre Baner med Magt bleve lukkede for dem og Pengebesiddelsen blev deres eneste Tilflugt i al den Glendighed, som tyk Uvidenhed og Fanatisme overvældede dem med. Hvor finder man et Charaktertræk, der er virkelig gennemgaaende? Hvad har vel Kong David, Spinoza og Heinrich Heine tilfælles? Hvis den jødiske Natur er den mest haardnakke af alle, saa er den til Gjengjæld en af de smidigste: i Oldtiden Bærer af det mest exclusive Nationalitetsprincip og derigennem af Monotheismens Verdenstante, i den nyere Tid opløsende sig til det med dem uden at tabe eller tilføje sig Præg, snart romanisk, snart germanisk, i den nyeste Tid Deeltager i og ofte i Spidsen for nationale og liberale Bevægelser, indenfor een og samme Stamme, f. Ex. den tydske, snart kosmopolitisk som hos Heine, snart som hos Auerbach saa fuldstændigt nationaliseret, at han, en Jøde, bliver den, der giver Tydskland de Bondenoveller og Landsbyhistorier, som næsten alle andre Lande efterligne; den første af disse Racer sammensmeltes det tydske og det franske Præg, den anden udbyr og udarbejder den tydske, begge repræsenterer de, Høndt Jøder og dog tillige netop som Jøder, den klare selbevidste Pantheisme og Hellenisme. Hvilke Modfatninger indenfor den lille Stamme! Den semitiske St, der fra Begyndelsen af viste sig ude af Stand til at modtage andre Indtryk af Livserfaren end moralsk-religieuse, har som Stamme været absolut uproductiv i konfessionel og videnskabelig Retning. Den syntes udelukkende anlagt paa Frembringelsen af Religioner, der stode op paa et forholdsvis ubetydeligt, for den religiøse Vegetation særlig gunstigt Terrain; drager man paa Kortet Linier mellem Sinai, Jerusalem og Mekka, faaer man en Trefant af ikke mange Miles Areal. I Frembringelsen af de to af disse Religioner, der ere udgaaede fra Jødefolket, udtømte det sin Kraft som Folk. Men efter at Folket var blevet opløst og adspredt, have dets spredte Individuer udfoldet Evner, der vare Racen som Race negtede. Det er en Jøde, Baruch Spinoza, der bliver den menneskelige Tankes Befrier og Hærfører, og den nyere Tids Videnskab, Poesi, Musik, Stuepilkunst o. s. v. bærer Vidne om, at hverken Middelalderens Lag eller noget af de Voldsbud, der til den seneste Tid have tvunget Jøderne ind i saa lave og smudsige Erhverv, have formaet at kvæle en stor Perfectibilitet i de forskellige Retninger.

Jeg vil da blot gjøre opmærksom paa Vanskeligheden ved at bestemme det jødiske Racemærke som saadant og tiltrøer mig ikke at kunne give Svaret. Det gjælder her kun om at undersøge, hvilke Midler, Shakspeare har brugt for at faae det eiendommeligt Jødiske frem i Shylock. I sin interessante Kritik af „Kjøbmanden i Venedig“ opfaster J. L. Heiberg det samme Spørgsmaal, og besvarer det derhen,

* Der er nemlig flere Sorter Marmor i Carrara.